

Samråd från Havs- och vattenmyndigheten angående förslag till inriktning för havsplaneringen med avgränsning av miljöbedömningen, ID. SLU.ua.2015.2.6-3320

Författare: Ulf Bergström och Anna Westling med bidrag från, Christina Halling, Mona Naeslund, Lena Tranvik

Institution/motsvarande: SLU Aqua och SLU ArtDatabanken SLU.dha.2016.5.5-98

Sammanfattning av synpunkter

1. SLU anser att föreslagna planeringsmål och strategier är rimliga och balanserade som vägledning för fortsatt planeringsarbete.
2. Vi anser att det finns ytterligare tre fördjupningsområden att hantera inom havsplaneområdena, Brattensområdet, havet utanför södra Gotland, samt Stockholms skärgård.
3. Vi anser att en föreslagen avgränsning är nödvändig och instämmer med övergripande avgränsning. Däremot borde främmande arter och genotyper ingå som en av de relevanta preciseringarna.

SLU anser att den inriktning av havsplaneringen som beskrivs är rimlig och balanserad. Planeringsmålen är sunda och de väsentliga frågorna som beskrivs för respektive havsplaneområde är i huvudsak välavvägda.

Vi ser det som positivt att man återkommer till betydelsen av att även hantera kustfrågor i havsplaneringen, både för att kusten håller många viktiga typer av livsmiljöer och för att trycket på kustzonen från olika aktiviteter är mycket stort och behöver planeras tillsammans med utsjöområdena. Samtidigt står kustzonen för en stor del av de ekosystemtjänster som haven producerar, och utgör därför en central del i en ekosystembaserad havsplanering även om planeområdena exkluderar kusten.

INRIKTNING

Planeringsmål

S 36, Figur 7. Det framgår inte i figuren att ”Skapa förutsättningar för god havsmiljö och hållbar tillväxt” är ett övergripande mål. Borde tydliggöras i figuren.

S 37, Övergripande mål: ”Skapa förutsättningar för god havsmiljö och hållbar tillväxt”. Ett övergripande mål borde skapa förutsättningar för underliggande mål. För att uppnå detta bör ”skapa förutsättningar för god havsmiljö” lyftas ut och bli ett eget övergripande mål. Hållbar tillväxt och hållbart nyttjande bör bli ett underliggande mål.

S 38, Planeringsmålet ”Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster”. Under andra punkten ”Tillräckligt säkra biologiskt värdefulla livsmiljöer” saknar vi de viktiga naturtyperna. Det kan täckas in med en skrivning: tillräckligt säkra en mångfald av naturtyper med förutsättningar för marin biologisk mångfald. Tredje punkten ”Tillräckligt säkra flyttstråk och vandringsvägar för t.ex. fisk, fågel, och fladdermöss. Här anser vi att skrivningen bör ändras för att säkra fler arters vandringsvägar och flyttstråk. En grön infrastruktur är beroende av konnektivitet för alla arter och naturtyper. Vi ser hellre en mer generell skrivning: Tillräckligt säkra spridnings- och vandringsvägar i och mellan livsmiljöer, samt flyttstråk.

S 39 (samt figur 7), Planeringsmålet ”Skapa förutsättningar för ett yrkesfiske som är hållbart” – här kan man överväga att skriva ”Skapa förutsättningar för ett hållbart fiske”. Med den omformuleringen kan man även inkludera fritidsfiske och fisketurism som nyttjare av fisk som ekosystemtjänst, och i viss mån även som påverkansfaktor. Genom att tillse att det finns goda fiskbestånd (genom reglering av fiskets uttag och bevarande/restaurering av viktiga livsmiljöer för fisk) skapar man förutsättningar både för yrkes- och fritidsfiske. Samhällsekonomiskt är fritidsfisket av större betydelse än yrkesfisket och det är viktigt att man visar att man tar hänsyn till denna viktiga form av rekreation och turismverksamhet. Fritidsfisket ligger nu som en liten del av målet gällande regional utveckling, men det skulle vara rimligt att ha ett mål som gäller fisket som helhet. I tillägg till ovanstående kan man även överväga att peka på vikten av att upprätthålla fungerande födovävar, för att de ska fortsätta producera viktiga ekosystemtjänster. Detta kan eventuellt passa in bättre i något av de övriga planeringsmålen. Stor rovfisk står för en av de viktigaste ekosystemtjänsterna i havet genom trofisk reglering av systemet. Genom rovfiskens predation upprätthålls trofiska kaskader som minskar mängden snabbväxande alger i havet, både planktonalger i utsjön och trådalger i kustzonen, och därmed motverkar rovfisken eutrofieringssymptom på ett effektivt sätt (Casini m fl 2008, Bryhn m fl 2015, Östman m fl i tryck). Svaga rovfiskbestånd leder alltså till att övergödningsproblemen i havet ökar.

Planeringsstrategier

S 40, under ”Planeringsprinciper”. Här står det att ”Havsplaner kommer att utarbetas på bästa möjliga tillgängliga kunskapsunderlag, med vetskap om att det råder brister i underlagen”. Vi anser att det även borde vara en princip att:

- Berörda myndigheter ska sträva efter att kontinuerligt förbättra kunskapsunderlagen, samt att samarbeta och samordna de kunskapsunderlag som finns.

Östersjön

S 53, ”Fördjupningsområden”. Här saknas två fördjupningsområden med flertalet intressekonflikter.

- Havsområdet söder om Gotland. Här finns utpekat viktigt fortplantningsområde för tumlare, samt utbrett fiske och sjöfart.
- Stockholms skärgård med sjöfart, friluftsliv, naturvård, fiske och kultur.

Västerhavet

S 57, ”Fördjupningsområden”. Här saknas ett fördjupningsområden med flertalet intressekonflikter.

- Brattenområdet med många unika naturtyper och arter, där både svenskt och danskt yrkesfiske pågår, samt fritidsfiske (bevarande, fiske).

AVGRÄNSNING AV MILJÖBEDÖMNINGEN

Innehållsmässig avgränsning

S 63. Vi håller inte med om att Precisering 7 – ”Främmande arter och genotyper” har en mindre relevans för havsplaneringen. Främmande arter och genotyper har i allra högsta grad en hög relevans i havsplaneringen och borde flyttas upp under preciseringar som anses relevanta. Detta då förslaget är att miljöbedömningen i första hand bör fokusera på miljöpåverkan som följer av sjöfart, fasta installationer, yrkesfiske, sand- och grusutvinning och militär verksamhet (sid 62 i rapporten). Sjöfart och vattenbruk medför stor risk för just främmande arter och spridning av dessa.

Bottniska viken

- Man anger att yrkesfisket är småskaligt. Det stämmer för det svenska yrkesfisket i området, men man bör påpeka två saker: 1) i norra Bottenviken finns ett av Sveriges ekonomiskt mest värdefulla fisken, efter siklöja, 2) i Bottenhavet försiggår det största pelagiska trålfisket efter

sill/strömning i svenska vatten. Fisket utförs mestadels av finska fartyg, men ibland genom ett samarbete länderna emellan.

- I beskrivningen av fördjupningsområdena har man missat den centrala betydelsen av fritidsfiske i Bottniska viken. I de flesta av områdena pågår ett aktivt fritids-/husbehovsfiske med nät, och även handredskapsfiske. I Södra Kvarken (på gränsen mellan planeområdena), mitt i farleden, pågår under våren ett mycket omfattande trollingfiske efter lax.

Östersjön

- Bra att man betonar exploateringsstrycket på kusten, eftersom det utgör en viktig del av påverkan på Östersjöns ekosystem som helhet
- I de södra delarna av området, från Hanöbukten till Öresund, bedrivs Sveriges aktivaste yrkesfiske. Med tanke på de rumsliga konflikterna mellan fisket och andra verksamheter torde väl fisket vara värt ett omnämnande bland de Väsentliga frågorna. I dessa områden är även fritidsfisket stort. I Hanöbukten har man ett omfattande trollingfiske efter lax inom planeområdet och i Öresund ett omfattande fritids- och turbåtsfiske efter framför allt torsk och plattfisk.
- Även i södra Kvarken pågår ett aktivt fiske i planeområdet, mitt i farledsområdet, både ett småskaligt yrkesfiske efter torsk och under delar av året ett mycket aktivt trollingfiske efter lax

Västerhavet

- Bra att man betonar fiskets behov bland de väsentliga frågorna, både att man genom att säga "fiske" även inkluderar fritidsfisket, och att man betonar behovet av fungerande livsmiljöer. En liknande formulering skulle vara rimlig även för de andra havsplaneområdena

S 26-27: Under Naturskydd bör även fiskefria områden nämnas.

S 37, Planeringsmålet för grön infrastruktur och ekosystemtjänster. Byt "Ekosystemtjänster är sådant som" mot "Ekosystemtjänster är nyttor som"

S 43, angående geografiska skalor. Att ange redovisningsskala på det här sättet är en kvarleva från tiden när man gjorde planering utgående från tryckta papperskartor. Det är dessutom ett sätt att redovisa skalor som förstås enbart av personer med specialistkunskap. Vi föreslår att man övergår till att börja redovisa geografiska skalor utgående från upplösningen i kartorna, som en slags minsta planeringsenhet. Många av kartunderlagen kommer att baseras på rasterkartor, och i dessa utgörs den naturliga redovisningsskalan av rastercellstorleken. Vi inser att alla sätt att redovisa kartskalor har svagheter, men vill ändå föreslå att man frångår det gamla sättet att tänka kring tryckta kartor till att i stället redovisa ett mått på upplösningen i kartorna alternativt på "minsta planeringsenhet".

S 66, andra punkten: Byt ”minskad övergödning” mot ”reglering av övergödning”. Denna EST har bytt namn i senaste HaV-rapporten (2015:12).

S 69, påverkanstabell. Tar den även hänsyn till positiv påverkan? Sätt i så fall kryss för ”Fritidsfiske” och ”Människors hälsa, landskap”. Fritidsfiske kan inverka positivt på människors hälsa. Se referenser i rekreationsavsnittet i HaV-rapporten ”Ekosystemtjänster från svenska hav” (HaV-rapport 2015:12). Se även http://frdc.com.au/research/Documents/Final_reports/2011-217-DLD.pdf

Referenser

Bryhn A, Lindegarth M, Bergström L, Bergström U 2015. Ekosystemtjänster från svenska hav - status och påverkansfaktorer. Havs- och vattenmyndighetens rapport 2015:12

Casini M, Lövgren J, Hjelm J, Cardinale M, Molinero J C, & Kornilovs G 2008. Multi-level trophic cascades in a heavily exploited open marine ecosystem. *Proceedings of the Royal Society of London B: Biological Sciences* 275(1644): 1793-1801.

Östman Ö, Eklöf J, Eriksson K, Moksnes P, Olsson J, Bergström U. Meta-analysis reveals top-down processes are as strong as bottom-up effects in North Atlantic coastal food webs. *Journal of Applied Ecology*, in press